

СИНТЕЗ НАРОДНОГО ТА АКАДЕМІЧНОГО СТИЛІВ У ВОКАЛЬНІЙ ТВОРЧОСТІ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ

Мацієвська Людмила
викладач

Підгасцька Іванна
викладач

Поліщук Владислав
концертмейстер

Кафедра мистецької освіти
Житомирський державний університет
імені Івана Франка, Україна

Анотація. Стаття присвячена дослідженню феномену синтезу фольклорних традицій та академічного вокального мистецтва в творчості провідних українських композиторів другої половини ХХ – початку ХХІ століття. У роботі аналізуються теоретичні засади «етноакадемізму», розглядаються специфічні вокальні техніки, зокрема поєднання автентичного «білого» звуку з академічною постановкою голосу. На прикладі творів Л. Дичко, Г. Гаврилець, Є. Станковича та інших авторів простежується трансформація фольклорного першоджерела в

сучасному композиторському письмі. Визначено роль цього синтезу у формуванні національної ідентичності сучасної музичної культури України.

Ключові слова: етноакадемізм, фольклорна автентика, вокальна сонорика, тембральне інтонування, виконавська інтерпретація, сучасна українська музика, синтез стилів.

Введення. У контексті глобалізаційних процесів сучасності та тривалої боротьби за культурну самобутність, питання національної ідентичності в українському музичному мистецтві набуває особливої гостроти. Вокальна музика, як найбільш антропоцентричний жанр, безпосередньо апелює до глибинних архетипів національної свідомості через слово та інтонацію. Актуальність теми зумовлена необхідністю переосмислення взаємодії архаїчних пластів фольклору з новітніми композиторськими технологіями, що дозволяє створювати унікальний мистецький продукт, здатний репрезентувати Україну на світовій сцені. Постановка проблеми полягає у виявленні механізмів інтеграції народнопісенної традиції в академічний дискурс, де фольклор перестає бути лише об'єктом цитування, а стає органічною частиною мислення композитора.

Мета та задачі дослідження. Виявлення теоретичних засад та практичних механізмів синтезу фольклорної автентики й академічного професіоналізму у вокальній творчості сучасних українських композиторів, а також у визначенні впливу цього синтезу на еволюцію національної виконавської школи.

Результати дослідження і їх обговорення. Теоретичне підґрунтя дослідження базується на працях видатних українських музикознавців. Фундаментальне значення має концепція Олександра Козаренка щодо феномену української національної музичної мови, де автор розглядає діалектику «свого» та «чужого» як рушійну силу розвитку професійної творчості. Олена Берегова у своїх дослідженнях діалогу культур акцентує увагу на взаємодії традиції та авангарду. Питання жанрових трансформацій та сонористики у вокально-хорових творах ґрунтовно розроблені в працях Богдана Сюті, а методологічні аспекти аналізу сучасної опери та камерно-вокальних жанрів представлені у науковому доробку Марини Черкашиної-Губаренко. Важливим є також внесок Ігоря Пяковського у вивчення логіки музичного мислення, що дозволяє глибше зрозуміти структурні зміни при синтезі стилів.

Синтез народного та академічного у вокальній сфері сьогодні визначається терміном «етноакадемізм». Це не просто використання народної мелодії, а глибоке проникнення в етос національної культури. Теоретично цей процес можна описати як взаємопроникнення двох систем: фольклорної (усної, імпровізаційної, мікротональної, пов'язаної з обрядовістю) та академічної (письмової, детермінованої темперованим строем та жанровими канонами європейського зразка).

У сучасній українській музиці фольклор виступає як «генетичний код», що трансформується під впливом сонористики, алеаторики та серіальної техніки. Композитори прагнуть відтворити не зовнішню оболонку пісні, а її магічну, ритуальну функцію, використовуючи специфічне тембральне інтонування, що виходить за межі класичного *bel canto*.

Одним із найскладніших аспектів синтезу є поєднання різних вокальних шкіл. Традиційний «білий» звук (відкрите, грудне народне звучання) характеризується багатством натуральних обертонів та прямолінійністю подачі. Натомість академічний вокал базується на прикритому звуці, округлості та вібрато.

У творчості сучасних авторів спостерігається декілька стратегій взаємодії цих технік:

1. Диференціація: залучення автентичних виконавців поруч із академічними (наприклад, солістка-народниця та академічний хор).

2. Імітація: вимога до академічного співака використовувати елементи народної манери (глісандо, горлові вигуки, специфічні морденти).

3. Сонористичний синтез: вокал трактується як інструментальний тембр, де народна манера співу стає одним із засобів вокальної сонорики.

Леся Дичко є визнаним майстром неофольклоризму. Її кантати («Червона калина», «Чотири пори року») демонструють ідеальну рівновагу між фольклорною першоосновою та бароковою чи класицистичною формою. У Дичко голос часто виконує функцію «інструментального інтонування», де обрядові вигуки вплітаються у складну поліфонічну фактуру, створюючи ефект просторового звучання.

Творчість Ганни Гаврилець представляє іншу грань синтезу — психологічну та медитативну. У її вокально-хорових циклах (наприклад, «Золотий камінь посіємо») фольклорна інтонація стає основою для глибокого ліричного висловлювання. Гаврилець майстерно використовує мікрохроматику та кластерні співзвуччя, що виростають із природних обертонів народної пісні, створюючи особливу «магічну» атмосферу.

Євген Станкович у своїй фольк-опері «Коли цвіте папороть» здійснив революційний для свого часу крок, поєднавши симфонічний оркестр, академічний хор та народні голоси. Його підхід базується на симфонізації фольклору, де народна поспівка розгортається до масштабів грандіозного полотна, використовуючи весь арсенал сучасної композиторської техніки.

Сучасні пошуки Вікторії Польової та Івана Небесного спрямовані у бік метафізичного та постмодерного осмислення традиції. Для Польової характерна «сакралізація» фольклорного інтонування, де голос стає транслятором позачасових смислів. Небесний же часто вдається до електроакустичних експериментів, поєднуючи живий народний голос із комп'ютерними трансформаціями, що виводить синтез на технологічно новий рівень.

Висновки. Синтез народного та академічного стилів у творчості українських композиторів є не просто стилістичним прийомом, а глибинним процесом актуалізації національної пам'яті. Етноакадемізм дозволяє:

- Розширити тембральну та артикуляційну палітру сучасного вокалу.
- Створити нову жанрову систему (фольк-опера, фольк-кантата, хоровий театр).
- Забезпечити органічне входження української музики в загальноєвропейський культурний простір без втрати унікальності.

Така взаємодія збагачує академічне мистецтво живою енергією фольклору, а народній традиції дає можливість нового життя у високих професійних формах, що є запорукою життєздатності національної культури в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Берегова О. В. Діалог культур в українській музиці рубежу ХХ–ХХІ століть : монографія. Київ : Інститут культурології НАМ України, 2015. 272 с.
2. Гаврилець Г. О. Особливості втілення фольклорних джерел у власній хоровій творчості. Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ, 2011. Вип. 94. С. 132–141.
3. Козаренко О. В. Феномен української національної музичної мови. Львів : НТШ, 2000. 285 с.
4. Пясковський І. Б. Логіка музичного мислення : монографія. Київ : Музична Україна, 1987. 182 с.
5. Сюта Б. О. Музична творчість 1970–1990-х років: актуальні проблеми вивчення. Київ : Грамота, 2006. 232 с.
6. Тормахова О. М. Взаємодія академічних та масових жанрів у сучасній музичній культурі. Мистецтвознавчі записки. 2013. Вип. 24. С. 13–21.
7. Черкашина-Губаренко М. Р. Театральні діалоги : Дослідження. Есеї. Інтерв'ю. Київ : Музична Україна, 2016. 560 с.
8. Шульгіна В. Д. Українська музична культура: Навч. посібник. Київ : ДАКККіМ, 2002. 440 с.